

Konstgräsplanerna, som denna plan i bostadsområdet Kulladal i Malmö, har betytt mycket för utveckling av fotboll som breddidrott. Men diskussionerna om de negativa miljöeffekterna har minskat entusiasmen. Det svarta granulatet, tillverkat av uttjänta bildäck, och som behövs för att hålla plaststråna upprätt och ge bra spelegenskaper, är en miljöbov av omtvistad betydelse. Det ger även planerna ett mörkt och smutsigt utseende när en kommer nära.

FOTO: MARTIN MONIKANDER

Konstgräs – möjlighet eller miljöhot?

Konstgräs var en välkommen innovation när det kom ut på marknaden för några årtionden sedan. Det finns mer än 1 000 konstgräsplaner i Sverige och de har haft stor betydelse för den stora ökningen av aktiva fotbollsspelare. En kraftigt förlängd säsong gör att det i stora delar av landet kan spelas fotboll nästan året om. Men nu börjar opinionen vända. Miljöaspekterna är besvärande för konstgräset och det börjar talas om förbud i miljöradikala kommuner och Malmö FF motionerade 2016 i elit-

serieföreningen om att Allsvenskan och Superettan bara ska spelas på naturgräs eller hybridgräs. SLU Alnarp och Malmö stad har tagit initiativ till att öka tempot i utveckling av miljövänligare alternativ för konstgräs. En konferens i början av året samlade större delen av de tunga aktörerna och Vinnova har gett ett första anslag för att skapa innovationer som förbättrar miljöprestanda för konstgräs.

Bengt Persson, SLU Alnarp,
och Rasmus Fredriksson, Malmö stad

Vill du skapa framtidens hållbara gröna miljöer?

Vi förädlar växters bästa kvaliteter och i vårt breda sortiment hittar du växter som passar till just ditt projekt. Våra produkter håller hög klass som ger mervärde och bidrar till hållbara miljöer. Kontakta oss så hjälper vi dig att förverkliga dina visioner. Tillsammans bidrar vi till grönare omgivningar där människan trivs.

Stångby

Rätt växt till ditt projekt

www.stangby.nu

Vill du bli en av oss? Starta eget och samordna hantverkare vid swimmingpool- och trädgårdsprojekt!

Genom Carmonia Franchise AB kan du driva ditt eget företag med hjälp av vårt beprövade affärskoncept för projektledning/samordning av swimmingpool- och andra trädgårdsprojekt.

Nu söker vi dig som vill bli Franchisetagare i Varberg, Göteborg eller Uddevalla men även andra orter i Västsverige.

Läs mer om Carmonia och franchise och anmäl ditt intresse på:
www.carmonia.se

Tel. 0704 - 96 09 11

CARMONIA
POOL & TRÄDGÅRD

**SVENSK TRÄDVÅRD
& Utbildning AB**

allt om **TRÄD** - trädbesiktning, riskbedömning,
trädvårdsplaner

allt för **VÅRD** - tillbehör
och instrument från bl a

free market FRANCHISE

EDER IWL GEA

AIR SPADE

för er **Utbildning** - vi ordnar kurser
inom arboristområden - trädklättring och riskbedömning av träd etc
Nyhet! ETW-förberedande kurs

Vi hittar en lösning som passar just dig!

Kärlingeberga 2427
281 97 Ballingslöv

Tel. 0451 313 93
info@svenskttradvard.se
www.svenskttradvard.se

I VÅRT SVENSKA klimat har konstgräsplaner inneburit kraftigt ökade möjligheter till bollspel och lek genom större väderoberoende, förlängd säsong och fler spel-timmar per plan. Det ger stor samhällsnytta genom ökad utomhusaktivitet och bättre folkhälsa. Antalet licensierade fotbollsspelare över 15 år, har ökat från 250 000 år 2006 till 360 000 år 2016. Ökningen är störst för kvinnor, som ökat från 60 000 till 92 000 under denna tidsperiod. Det finns drygt 1 000 konstgräsplaner i Sverige och det tillkommer ungefär 100 nya varje år. Konstgräsplanerna kan inte ta åt sig hela äran för ökningen av antalet licensierade spelare, men de är både en anledning till och förutsättning för det ökade intresset.

DET FINNS I princip fyra olika sammanhang där konstgräs används och som har olika förutsättningar: elitserier, övrigt serie-spel, träning och breddidrott samt mindre bollytor i parker, förskole- och skolgårdar, i bostadsområden etcetera. De tre första ingår i de 1 000 konstgräsplaner som finns idag men omfattningen av användning av konstgräs utanför idrottsplatserna är oklar. Det finns ingen statistik över omfattningen och den årliga ökningen, men konstgräs har blivit ett vanligt förekommande inslag i de offentliga och halvoffentliga utemiljöerna.

Samtidigt har konstgräsets miljöpåverkan börjat uppmärksammas. Framför allt konstgrässtråna och det gummi-granulat som används som fyllnadsmaterial pekas ut som en stor källa till mikroplast i våra vatten och hav. Det finns olika uppfattningar om allvaret i miljöproblemen, till exempel om gummigranulatets farlighet och i vilken utsträckning de verkligen sprids till vattensystemen. IVL Svenska Miljöinstitutet gjorde en utredning på uppdrag av Naturvårdsverket under 2017 och menade att granulat från konstgräsplaner är den näst största svenska källan till spridning av plast till sjöar och hav.

Vid nyanläggning krävs 50–70 ton granu-

lat och sedan fylls planerna på med 0,5–4 ton per år. Det är inte klarlagt vart det som försvinner tar vägen men det är ett känt faktum att det försvinner från planerna via spelarnas kläder, skor och liknande och genom snöröjning, regn-/lakvatten och blåst. Vad som sedan händer och hur mycket som hamnar i sjöar och hav är således oklart. En del hamnar i duschar, tvättmaskiner, biltvättar och liknande och sköljs iväg med avloppsvattnet och hamnar i reningsverken. Även själva konstgrässtråna slits efterhand ner till mindre partiklar som sprids från planerna på samma sätt som granulatet.

NÄR PLANERNA ÄR uttjänta är omhändertagandet ett stort och kostsamt arbete. Förutom själva konstgräsmattan finns en underliggande sviktpad av konstmaterial som också ska tas om hand. Det finns livscykelberäkningar som pekar mot att omhändertagandet av de uttjänta planerna utgör upp till 30 procent av den totala livstidskostnaden.

Mycket av uppmärksamheten för att minska miljöproblemen med konstgräsplanerna har riktats mot att hitta miljövänligare alternativ till granulatet istället för de nermalda kasserade bildäck som är dominerande idag. Kraven på alternativen är höga då de inte ska innebära andra miljöproblem, priset inte får bli dramatiskt högre, spelegenskaperna ska vara likvärdiga så att de liknar dem på en naturgräsmatta vad gäller studs, rull och som löpunderlag, och de ska inte ge ökade skaderisker för spelarna.

Det finns redan idag alternativ till granulat baserade på olika typer av konstgummi/plast och på kork. Men de är betydligt dyrare och korken har inte så bra egenskaper i svenskt klimat. En annan aspekt är att granulat till konstgräsplaner är den mest omfattande återanvändningen av uttjänta bildäck och således ett material som inte tar nya resurser i anspråk samtidigt som gummit innehåller ämnen som inte är så nyttiga.

Det är inte bara alternativa granulat som är intressanta att utveckla. Även åt-

gärder vid källan kan bidra till att minska miljöproblemen. Fällor i dagvattenbrunnar kan utvecklas för att samla upp granulat och strårester som kommer med dagvattnet. Ändrad höjdsättning, sarger och andra åtgärder kan hindra att granulat och dagvatten lämnar planerna. Avborstning och rengöring av skor och kläder kan minska spridningen till omklädningsrum, in i bilar etcetera. Rätt utformning av upplagsytor för snö kan minska eller hindra spridningen.

En möjlighet för att minska problemen är hybridplaner med naturgräs som förstärks med konstgräs. Sådana anläggs redan och ger en ökning av antalet möjliga timmar utnyttjande under året, men inte till samma nivå som de rena konstgräsplanerna. En annan möjlighet är att optimera anläggning och skötsel av naturgräsplaner så att de får ökad utnyttjandetid, men den lösningen ger en än mindre ökning av nyttjandetiden.

FÖR ATT STÖDJA utveckling av miljövänligare alternativ har Malmö stad och SLU Alnarp initierat dels en konferens, som finansierades genom anslag från Movium partnerskap på SLU Alnarp, om konstgräsets problem och utvecklingsmöjligheter, och dels en ansökan till Vinnova om ett första steg för utveckling av innovationer. Projektet är beviljat och ska utveckla idéer till lösningar under 2018 för en större ansökan till Vinnova där mer konkret utvecklingsarbete sedan ska bedrivas under ett antal år framöver. Malmö stad är koordinator för arbetet.

En viktig part i sammanhanget är den beställargrupp som Naturvårdsverket initierat där 25 kommuner och Svenska fotbollförbundet medverkar. Tanken är att utveckla bättre principer för utformning och materialval som kommunerna sedan ska kunna tillämpa när konstgräsplaner designas och handlas upp. I det pågående projektet är tre av kommunerna i beställargruppen aktiva. Alternativ som ska undersökas är bland annat att använda bioplaster som material i granulatet. Materialföretaget Gaia är en av parterna i projektet och som arbetar med olika typer av ersättning av fossil plast. Även SLU Alnarp medverkar med forskare som arbetar med växtbaserade ersättningsmaterial.

Om det blir lokala eller nationella förbud mot konstgräsplaner, skulle det kunna få olyckliga effekter eftersom planerna har en viktig social funktion och är bra för folkhälsan. Ambitionen med utvecklingen och innovationsprojektet är att utveckla material och metoder som minskar miljöproblemen med konstgräset men tar tillvara dess fördelar.

Fotnot: Läs mer om konst- och hybridgräs på sidan 53!

Konstgräs används inte bara till fotboll utan även som ett skötsel-fritt material på svåråtkomliga ytor i trafikmiljö, som här vid Dalbyvägen, den östra infarten till Lund, där cirka 12 000 fordon passerar varje dygn. Konstgräset är anlagt omkring 2008 och började redan efter ett par år att växa igenom av ogräs. Det är svårt att rensa ogräs mekaniskt eller på annat sätt utan att skada konstgräset och ytan har varit skötsel-fri (=inte skött) under de tio år som gått sedan den anlades.

FOTO: BENGT PERSSON